

ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

NESLUŽBENI PREČIŠĆENI TEKST¹

(„Službene novine Federacije BiH”, broj: 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06 i 4/09)²

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se: sticanje, ostvarivanje i prestanak prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ko se smatra osiguranikom, penzijski staz, osiguravanje sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje i druga pitanja u vezi s penzijskim i invalidskim osiguranjem.

Po ovom zakonu obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguranicima se osiguravaju prava za slučaj invalidnosti, smrti, starosti i fizičke onesposobljenosti. Na dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje mogu se osigurati lica koja nisu obavezno osigurana.

Član 2.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:

- pravo na starosnu penziju,
- pravo na invalidsku penziju,
- pravo na porodicnu penziju,
- prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnoscu,
- pravo na osnovu fizičke onesposobljenosti.

Član 3.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su neotudjiva, licna i materijalna i ne mogu se prenositi na druga lica.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti, osim dospjelih a neisplaćenih penzija i novčanih naknada u slučajevima i pod uvjetima utvrđenim Zakonom

Prava po ovom zakonu ne mogu se oduzeti, smanjiti ili ograniciti, izuzev slucajeva utvrdjenih ovim zakonom.

Član 4.

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje u skladu sa ovim Zakonom i posebnim propisima osiguravaju se iz doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, budžeta i drugih izvora.

¹ Legalist.ba objavljuje ovaj tekst u dobroj vjeri, smatrajući ga u trenutku objavljivanja ispravnom prečišćenom verzijom zakonskog teksta. Ali, autori i Legalist.ba ne jamče da je objavljena verzija prečišćenog teksta propisa pravno valjana, trenutno važeća ili pravodobno dopunjena i mijenjana, stoga Legalist.ba ne odgovara za štetne posljedice koje mogu nastupiti usljed preuzimanja i korištenja ovog neslužbenog prečišćenog teksta.

² Tekst koji je podvučen jednom linijom su izmjene i dopune objavljene u „Službenim novinama FBiH” broj 49/00 i 32/01. Tekst koji je *italic* su izmjene i dopune objavljene u „Službenim novinama FBiH” 73/05. Tekst koji je podvučen jednom linijom i koji je italic su izmjene i dopune objavljene u „Službenim novinama FBiH” 59/06, dok je tekst koji je podvučen isprekidanom linijom izmjenjen i dopunjen tekstem objavljenim u „Službenim novinama FBiH” 4/09.

Član 5.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se kod Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: nosilac osiguranja).

Član 6.

Organizacija, organi upravljanja, rukovođenja, nadzora i druga pitanja značajna za rad nosioca osiguranja uređuju se zakonom iz oblasti organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 7.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja se ostvaruju po propisima o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

II OSIGURANA LICA

1. Osiguranici

Član 8.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju i ostvaruju:

1. zaposlenici na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine kao i drugi zaposlenici koji se osiguravaju prema posebnim propisima u Federaciji Bosne i Hercegovine i zaposlenici u institucijama Bosne i Hercegovine sa prebivalištem u Federaciji Bosne i Hercegovine;
2. profesionalna vojna lica u oružanim snagama Bosne i Hercegovine;
3. zaposlenici organa unutarnjih poslova;
4. zaposlenici u sudskoj policiji i kazneno popravnim ustanovama;
5. izabrani ili imenovani nosioci javne ili druge društvene funkcije na teritoriji Federacije koji za taj rad primaju placu, odnosno ostvaruju naknadu place za obavljanje te funkcije;
6. zaposlenici koji su u radnom odnosu na teritoriji Federacije koji su upuceni na rad u inozemstvo, ako nisu obavezno osigurani po propisima države u koju su upuceni ili ako međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju (u daljem tekstu: međunarodni ugovor) nije drugačije određeno;
7. državljani Bosne i Hercegovine Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: državljani Federacije), koji su zasnovali radni odnos kod organizacije koja obavlja djelatnost u inozemstvu;
8. izabrani ili imenovani nosioci javne ili druge društvene funkcije u organima Bosne i Hercegovine, ako zakonom Bosne i Hercegovine nije drugačije određeno.

Član 9.

Obavezno su osigurani državljani Federacije koji su:

1. na teritoriji Federacije zaposleni kod stranih ili međunarodnih organizacija i ustanova, konzularnih i diplomatskih predstavništava ili su u licnoj službi stranih državljana, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;
2. zaposleni u inozemstvu, ako su bili neposredno pred odlazak u inozemstvo osigurani na teritoriji Federacije, odnosno ako su imali pred odlazak u inozemstvo prebivalis te na teritoriji Federacije i nisu obavezno osigurani kod inozemnog nosioca socijalnog osiguranja;
3. zaposleni kod stranog poslodavca u državi u kojoj su obavezno osigurani, ali u kojoj prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu da ostvaruju ili ih ne mogu

koristiti van te drzave, pod uvjetom da su neposredno pred odlazak u inozemstvo imali prebivaliste na teritoriji Federacije i ako su drzavljeni Federacije.

Član 10.

Obavezno su osigurani strani drzavljeni i lica bez drzavljanstva koji su na teritoriji Federacije:

1. zaposleni kod stranog poslodavca, ako medjunarodnim ugovorom nije drugacije uređeno;
2. zaposleni kod medjunarodnih organizacija i ustanova, stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predvidjeno medjunarodnim ugovorom.

Pod poslodavcem u smislu ovog zakona smatraju se pravna i fizicka lica.

Član 11.

Obavezno se osiguravaju na teritoriji Federacije lica:

1. koja obavljaju privrednu ili uslužnu djelatnost, a upisana su u odgovarajući registar;
2. koja, u skladu sa posebnim propisima samostalno u vidu zanimanja obavljaju profesionalnu djelatnost, te vjerski sluzbenici;
3. korisnici prava na odgovarajuće zaposljavanje za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije;
4. vrhunski sportisti, ako nisu osigurani po drugom osnovu.

Član 12.

Obavezno se osiguravaju fizička lica i članovi njihovog domaćinstva koji se bave poljoprivrednom djelatnošću kao jedinim ili glavnim zanimanjem, ako na dan podnošenja zahtjeva za prijem na osiguranje imaju navršених 15 godina života, opću zdravstvenu sposobnost i prebivalište na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

Poljoprivrednom djelatnošću, u smislu stava 1. ovog Zakona, smatra se djelatnost od koje se mjesečno ostvaruje prihod najmanje u visini najniže plaće ostvarene u decembru prethodne godine u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Kao domacinstvo u smislu ovog zakona smatra se zajednica zivota, privredjivanja i trosenja prihoda ostvarenih radom njihovih clanova.

2. Osigurana lica

Član 13.

- Član brisan -

Član 14.

Penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju se prava, utvrdjena ovim zakonom, svakom gradjaninu u slucaju gubitka radne sposobnosti, a u slucaju smrti clanovima njegove porodice pravo na porodicnu penziju, ako je gubitak radne sposobnosti, odnosno smrt posljedica povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti nastale za vrijeme:

1. rada u drugom preduzecu i u drugom pravnom licu, u smislu propisa o radnim odnosima;
2. obavljanja obaveznog prakticnog rada ucenika i studenata u toku sticanja obrazovanja i odgoja;
3. obavljanja poslova bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad);
4. prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije koju organizira ustanova za zaposljavanje;
5. drustveno organiziranog omladinskog radnog angaziranja (oblici zadrugarstva ucenika, studenata i nezaposlene omladine);

6. obavljanja javnih radova;
7. ucestvovanja na organiziranim sportskim takmicenjima;
8. obavljanja privremenih i povremenih poslova u smislu propisa o radu;
9. strucnog osposobljavanja za rad djece sa teskocama u razvoju;
10. izdrzavanja kazne zatvora.

Odredba stava 1. tacka 2. ovog clana primjenjuje se i na drzavljanke Federacije koji se, saglasno propisima, nalaze u inozemstvu radi ucenja, odnosno sticanja prakse, ako su prije odlaska u inozemstvo imali prebivaliste na teritoriji Federacije.

Odredba stava 1. tacka 2. ovog clana primjenjuje se i na strane drzavljanke koji se nalaze na ucenju, odnosno praksi na teritoriji Federacije, ako drzava ciji su oni drzavljanici isto tako postupaju sa drzavljanima Federacije, odnosno ako medjunarodnim ugovorom nije drugacije uređeno.

Član 15.

Lica koja nisu osigurana po drugom osnovu osigurana su za slucaj gubitka radne sposobnosti i smrti, kao posljedice povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti, ako:

1. ucestvuju u akcijama spasavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda ili nesreca;
2. ucestvuju u drustveno organiziranim radnim akcijama u Federaciji pri obnovi i izgradnji zemlje;
3. obavljaju poslove po nalogu Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, ministarstava unutrašnjih poslova i uprava civilne zaštite;
4. obavljaju javne i druge drustvene funkcije ili gradjanske duznosti na poziv drzavnih ili drugih ovlastenih organa;
5. kao clanovi operativnih sastava dobrovoljnih vatrogasnih organizacija vrse poslove gasenja pozara i zastite od drugih nesreca;
6. kao clanovi gorske sluzbe spasavanja, odnosno ronoci, kada ucestvuju u otklanjanju neposredne opasnosti po zivot i zdravlje ljudi, odnosno imovine ili kad ucestvuju u spasavanju ljudi, odnosno imovine.

Član 16.

Licima iz cl. 14. i 15. ovog zakona osigurava se sticanje i koristenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i na nacin kojim se osigurava sticanje i koristenje tih prava zaposlenicima, ako ovim zakonom nije drugacije uređeno.

Član 17.

Drzavljanici Bosne i Hercegovine sa prebivalistem na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine koji nisu obuhvaceni obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem mogu sebi i clanovima svoje porodice dobrovoljnim osiguranjem osiguravati prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i u obimu utvrdjenim ovim zakonom.

Drzavljanin Bosne i Hercegovine zaposlen u drzavi sa kojom nije zaključen medjunarodni ugovor može se dobrovoljno osigurati na penzijsko i invalidsko osiguranje, pod uvjetom da je prije odlaska u inozemstvo imao prebivaliste na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 18.

Na dobrovoljno osiguranje može se osigurati lice koje je navrsilo 15 godina zivota i koje ima opcu zdravstvenu sposobnost.

Lice koje se nalazi na redovnom skolovanju ne može se osigurati na dobrovoljno osiguranje.

Član 19.

Lica iz clana 17. ovog zakona i lica kojima je prestalo svojstvo osiguranika ne mogu ostvarivati prava po osnovu promijenjene radne sposobnosti.

Član 20.

Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika u dobrovoljnom osiguranju, postoji kad kod osiguranika uslijed bolesti ili povrede van rada nastupi potpuna nesposobnost za rad i privredjivanje.

III STICANJE I OSTVARIVANJE PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA

Član 21.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja sticu se za slucaj:

- starosti,
- invalidnosti,
- smrti,
- fizičke onesposobljenosti.

1. Invalidnost

Član 22.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, postoji kada osiguranik zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolescu, povredom van rada ili bolescu koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postane potpuno nesposoban za obavljanje poslova radnog mjesta na koje je bio rasporedjen i koje je obavljao prije nastanka invalidnosti.

Kod osiguranika iz stava 1. ovog clana postoji promijenjena radna sposobnost kada moze da radi puno radno vrijeme na drugim poslovima koji odgovoraju njegovim tjelesnim i psihofizic kim sposobnostima sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije.

Gubitak radne sposobnosti kod osiguranika iz stava 1. ovog clana, u smislu ovog zakona, postoji kada ne moze da obavlja poslove iz stava 2. ovog clana.

Član 23.

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se povreda osiguranika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehanic kim, fizikalnim ili hemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fizioloskog stanja organizma, ako je takva povreda uzrocno vezana za vršenje poslova svog radnog mjesta.

Povredom na radu smatra se i povreda prouzrokovana na nacin iz stava 1. ovog clana koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada ili obratno, na putu preduzetom radi izvršavanja poslova i na putu preduzetom radi stupanja na rad.

Povredom na radu smatra se i bolest osiguranika koja je nastala neposredno i kao isključiva posljedica nekog nesretnog slucaja ili vise sile za vrijeme obavljanja poslova svog radnog mjesta ili u vezi s njima.

Povredom na radu smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi u obavljanju poslova iz cl.14. i 15. ovog zakona.

Član 24.

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi na nacin iz clana 23. stav 1. ovog zakona:

1. u vezi sa korištenjem prava iz zdravstvene zastite;
2. u vezi sa korištenjem prava na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju po ovom zakonu;

3. na drugom poslu koji vrši u interesu preduzeca i drugog pravnog lica u kome se nalazi u radnom odnosu;

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda poljoprivrednika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili hemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje poslova u poljoprivrednoj djelatnosti.

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda osiguranika koju je pretrpio prilikom obavljanja poslova u vrijeme koje mu se na osnovu člana 94. ovog zakona priznaje kao poseban staz.

Nosilac osiguranja učestvuje u utvrđivanju povrede na radu u preduzecu i drugom pravnom licu, kod poslodavca i poljoprivrednika.

Član 25.

Profesionalna bolest, u smislu ovog zakona, jeste određena bolest prouzrokovana dužim neposrednim uticajem procesa i uvjeta rada na poslovima koje je osiguranik obavljao na svom radnom mjestu.

Profesionalne bolesti i radna mjesta na kojima se te bolesti pojavljuju, kao i uvjeti pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima, utvrđuje nosilac osiguranja, po prethodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija, uz saglasnost Federalnog ministarstva rada i socijalne politike (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Propisi iz stava 2. ovog člana donijet će se najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 26.

Invalid rada, u smislu ovog zakona, jeste osiguranik koji po osnovu invalidnosti ostvaruje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 27.

Osiguranici kod kojih nastane invalidnost, zavisno od promijenjene radne sposobnosti, razvrstavaju se u dvije kategorije invalidnosti:

- u I kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici kod kojih nastane gubitak radne sposobnosti,
- u II kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici sa promijenjenom radnom sposobnošću.

Član 28.

Svojim radnim mjestom, u smislu ovog zakona, smatra se radno mjesto na kome je osiguranik radio prije nastanka invalidnosti.

Drugim odgovarajućim radnim mjestom, odnosno odgovarajućim zaposlenjem, smatra se radno mjesto koje odgovara tjelesnim i psihofizičkim sposobnostima osiguranika na kome osiguranik sa radnim naporom, koji ne pogorsava njegovo zdravstveno stanje, može da radi puno radno vrijeme, prema promijenjenoj radnoj sposobnosti.

Član 29.

Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika iz člana 11. tac. 1., 2. i 3. ovog zakona, postoji kada kod osiguranika, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za obavljanje djelatnosti po osnovu koje je osiguran neposredno prije nastanka invalidnosti, odnosno prije prestanka posljednjeg osiguranja, odnosno koji odgovaraju stepenu njegove stručne spreme.

Invalidnost kao osnov za sticanje prava poljoprivrednika, u smislu ovog zakona, postoji kad kod osiguranika, na nacin iz stava 1. ovog clana, nastane gubitak radne sposobnosti za obavljanje poslova u poljoprivrednoj djelatnosti.

Invalidnost kao osnov za sticanje prava lica iz cl. 14. i 15. ovog zakona postoji kad kod lica, na nacin iz stava 1. ovog clana, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za poslove za koje je osposobljeno ili je njegovo osposobljavanje bilo u toku neposredno prije nastanka invalidnosti.

2. Starosna penzija

Član 30.

Osiguranik stice pravo na starosnu penziju kad navrsi 65 godina zivota i najmanje 20 godina penzijskog staza.

Osiguranik stice pravo na starosnu penziju kada navrsi 40 godina penzijskog staza, bez obzira na godine zivota.

Član 31.

Osiguraniku kome se, u smislu ovog zakona, staz osiguranja racuna s uvecanim trajanjem, starosna granica za sticanje prava na penziju smanjuje se srazmjerno stepenu uvecanja staza.

Član 32.

Starosna penzija se utvrdjuje od mjesecnog prosjeka placa koje je osiguranik ostvario u bilo kojih uzastopnih 15 godina osiguranja koje su za osiguranika najpovoljnije, pocev od 1. januara 1966. godine, a ako nema tih podataka, uzimaju se podaci od 1. januara 1970. godine (u daljem tekstu: penzijski osnov).

Penzijski osnov iz stava 1. ovog clana utvrdjuje se na osnovu mjesecnog prosjeka placa koje je osiguranik ostvario u:

- a) 2005. godini za 17 godina osiguranja;
- b) 2006. godini za 19 godina osiguranja;
- c) 2007. godini za 21 godinu osiguranja;
- d) 2008. godini za 23 godine osiguranja;
- e) 2009. godini za 25 godina osiguranja;
- f) 2010. godini za 27 godina osiguranja;
- g) 2011. godini za 29 godina osiguranja;
- h) 2012. godini za 31 godinu osiguranja;
- i) 2013. godini za 34 godine osiguranja;
- j) 2014. godini za 37 godina osiguranja;
- k) 2015. godini za 40 godina osiguranja.

Kao godina osiguranja iz koje se uzima placa za utvrdjivanje penzijskog osnova uzima se kalendarska godina u kojoj je osiguranik ostvario placu, odnosno naknadu place za najmanje sest mjeseci staza osiguranja.

Placa, odnosno naknada place ostvorena u godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na starosnu penziju ne uzima se za utvrdjivanje penzijskog osnova.

Kada se starosna penzija ostvaruje sa stazom osiguranja kracim od broja godina osiguranja utvrdjenim u st. 1. i 2. ovog clana, penzijski osnov se utvrdjuje na osnovu prosjecne place ostvorene za vrijeme ukupnog staza osiguranja.

Član 33.

Za utvrdjivanje penzijskog osnova iz clana 32. ovog zakona uzimaju se neto place (u daljem tekstu: place), i novcane naknade koje je osiguranik ostvario, odnosno neto osnovice osiguranja za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: osnovice osiguranja).

Član 34.

Za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se prosječna mjesečna plata koju je osiguranik ostvario u punom radnom vremenu.

Plata koja je ostvarena radom u vremenu dužem ili kraćem od punog radnog vremena preračunava se na prosječni mjesečni iznos koji odgovara plati za puno radno vrijeme.

Osiguraniku koji je u kalendarskoj godini bio istovremeno u dva ili više radnih odnosa, plata se računa tako što se uzima ukupna ostvarena plata i sati provedeni na radu u svim radnim odnosima do punog radnog vremena.

Plata ostvarena radom u vremenu dužem od punog radnog vremena uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova samo ako je takav rad imao karakter rada dužeg od punog radnog vremena u smislu propisa o radu.

Član 35.

Za vrijeme za koje je osiguranik ostvario naknadu place prema propisima o zdravstvenom osiguranju, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se iznos prosječne mjesečne place osiguranika, koja se utvrđuje na osnovu place ostvarene u kalendarskoj godini koja prethodi godini u kojoj je nastala privremena spriječenost za rad, preračunate koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za tu godinu, u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Član 36.

U prosječan mjesečni iznos place za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se osnov za određivanje naknade, odnosno uzimaju se naknade koje ostvaruje invalid rada sa promijenjenom radnom sposobnošću sa pravom na raspoređivanje odnosno zaposlenje na odgovarajuće radno mjesto, kao i pravom na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju.

Kad se u obračunskom razdoblju za utvrđivanje penzijskog osnova nalaze i periodi u kojima su ostvarene naknade place iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova uzimaju se osnovi od kojih su utvrđene visine ovih naknada. Ovi osnovi preračunavaju se koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za godinu iz koje je uzeta plata za utvrđivanje tih osnova, u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Kada se u obračunskom razdoblju za utvrđivanje penzijskog osnova nalaze i periodi u kojima su ostvarene naknade place iz člana 75. tacka 4. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se iznos tih naknada preračunatih koeficijentom za valorizaciju iz godine u kojoj su te naknade ostvarene. Ako se ove naknade umanjuju za vrijeme privremene spriječenosti za rad, za utvrđivanje penzijskog osnova naknade se uzimaju u punom iznosu.

Član 37.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike:

1. iz člana 8. i člana 10. stav 1. tacka 1. uzima se plata ostvarena iz radnog odnosa;
2. iz člana 8. tacka 5. ovog zakona uzima se plata odnosno naknada za obavljanje te funkcije.

Član 38.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike:

1. iz člana 8. tac. 6. i 7. ovog zakona uzima se plata, koju bi za istu vrstu posla ostvario u Federaciji;
2. iz čl. 9. i 10. ovog zakona uzima se osnovica osiguranja koja je služila kao osnov za plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje;
3. iz člana 11. stav 1. tac. 1. i 2. ovog zakona uzima se osnovica koja ne može biti niža od osnovica propisanih zakonom iz oblasti doprinosa;

4. iz clana 11. tacka 3. ovog zakona uzima se osnov od koga je odredjena naknada koju osiguranik prima za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije radi odgovarajuc eg zaposljavanja;
5. iz clana 11. tacka 4. ovog zakona uzimaju se primanja vrhunskih sportista, najmanje u visini prosjecne place u Federaciji; iz clana 12. ovog zakona uzima se osnovica na koju je poljoprivrednik osiguran.

Član 39.

Za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se i placa ostvarena po osnovu inovacija, racionalizacija i drugih vidova stvaralastva u radu.

Prilikom utvrđivanja penzijskog osnova uzima se ukupan iznos place ostvarene u skladu sa stavom 1. ovog clana, kao da je ostvarena u godini u kojoj je isplacena.

Član 40.

Osigurancima koji ostvaruju pravo na penziju na osnovu medjunarodnih ugovora periodi provedeni u osiguranju kod inozemnog nosioca osiguranja ne uzimaju se za utvrđivanje penzijskog osnova, prema ovom zakonu.

Član 41.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike iz cl. 14. i 15. ovog zakona, uzima se prosjecna placa u Federaciji na osnovu podataka Zavoda (u daljem tekstu: prosjecna placa u Federaciji), a ako je to za osiguranika povoljnije, placa ili osnovica osiguranja na koju je placen doprinos prije sticanja svojstva osiguranog lica iz cl. 14. i 15. ovog zakona.

Za osiguranike iz clana 17. ovog zakona za utvrđivanje penzijskog osnova, uzima se osnovica osiguranja na koju je obracunat i uplacen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 42.

Za osiguranike koji nemaju placu ostvarenu poslije 1. januara 1966. godine penzijski osnov utvrđuje se u procentu od osnova koji predstavlja prosjecna placa u Federaciji u godini koja prethodi godini ostvarivanja prava i iznosi:

- 160% za osiguranike sa visokom strucnom spremom,
- 122% za osiguranike sa visom strucnom spremom i VK radnike,
- 95% za osiguranike sa srednjom strucnom spremom i KV radnike,
- 70% za osiguranike sa nizom strucnom spremom i PK i NK radnike.

Pod strucnom spremom iz stava 1. ovog clana podrazumijeva se strucna sprema koju je osiguranik imao u momentu prestanka osiguranja.

Član 43.

Za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzimaju se slijedeca primanja:

- nagrade po osnovu posebnog priznanja ili bilo kakve jednokratne nagrade, naknade i sl.,
- primanja koja predstavljaju naknadu troskova (dnevnice, terenski dodatak, dodatak za odvojeni zivot od porodice, naknade za korištenje putnickog automobila i sl.),
- primanja iz sredstava zajednicke potrosnje koja koriste zaposlenici preduzeca i drugog pravnog lica (za godisnji odmor i rekreaciju, za ishranu, prilikom odlaska iz preduzeca a i drugog pravnog lica, penzioniranja, jubilarnih proslava za ispunjavanje odredenog staza i sl.).

Član 44.

Kao godina osiguranja iz koje se uzima placa i ostala primanja za utvrđivanje penzijskog osnova racuna se svaka kalendarska godina u kojoj je osiguranik ostvario placu, odnosno naknadu place za najmanje šest mjeseci rada u punom radnm vremenu.

Ako osiguranik nije ostvario placu, odnosno naknadu place za potreban broj mjeseci iz stava 1. ovog clana, period za koji se placa uzima za utvrđivanje penzijskog osnova pomjera se unazad za jednu ili vise kalendarskih godina, dok se ne dobije obracunski period koji se uzima za utvrđivanje penzijskog osnova u smislu ovog zakona.

Place za svaku godinu uzimaju se u cijelosti za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 45.

Place iz ranijih godina valoriziraju se prema kretanju prosjeka placa svih zaposlenih na teritoriji Federacije. Valorizacija placa iz ranijih godina, prema kojima se u smislu clana 32. ovog zakona utvrđuje penzija, vrsi se prema prosjeku placa u posljednjoj kalendarskoj godini koja prethodi godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na penziju, odnosno prema kretanju penzije u godinama u kojima nije izvršeno u potpunosti uskladjivanje penzija prema kretanju placa svih zaposlenih.

Koeficijente za valorizaciju placa iz ranijih godina utvrđuju nosioci osiguranja, svake godine jedinstveno za sve place na osnovu statistickih podataka o kretanju placa svih zaposlenih na teritoriji Federacije.

Član 46.

Koeficijenti valorizacije izrazavaju se cijelim brojevima, sa tri decimale. Koeficijenti valorizacije za svaku godinu jedinstveni su za sve place, bez obzira na njihovu visinu.

Saopćenje o koeficijentu valorizacije objavljuje se u "Sluzbenim novinama Federacije BiH".

Član 47.

Penzijski osnov utvrđuje se tako sto se place iz perioda iz kojeg se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova, valorizirane u skladu sa canom 45. ovog zakona, zbrajaju sa placama iz godine za koju je utvrđeno da se uzimaju u nominalnom iznosu i dijele sa ukupnim brojem sati iz perioda iz kojeg se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova u kojem su place ostvarene, pa tako dobijeni iznos, koji predstavlja prosjecni novcani izraz vrijednosti jednog radnog sata u obracunskom periodu, mnozi se sa brojem sati prosjecnog mjeseceg punog radnog vremena.

Ukupna placa ostvarena radom u punom, kracem od punog i duzem od punog radnog vremena u jednoj godini preračunava se radi utvrđivanja penzijskog osnova na iznos koji odgovara placi za puno radno vrijeme. Kao puno radno vrijeme uzima se broj sati rada sedmicno ili u duzem razdoblju, u smislu propisa o radu.

U ukupan broj sati za koje je ostvarena ukupna placa uzimaju se u obzir i sati za koje je osiguranik primao novcanu naknadu po propisima o radnim odnosima, zdravstvenom i penzijskom i invalidskom osiguranju i drugim propisima po kojima se isplac uje naknada place.

Prosjecno mjesečno puno radno vrijeme u periodu iz kojeg se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova utvrđuje se na taj nacin da se zbrajaju svi sati mjeseceg punog radnog vremena, utvrđenog propisom ili opcim aktom preduzeca ili drugog pravnog lica za poslove koje je osiguranik obavljao i taj zbir podijeli sa brojem mjeseci iz kojih se place uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 48.

Ako nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaze podacima o placi za utvrđivanje penzijskog osnova u skladu sa clanom 32. ovog zakona, za godine za koje se ne raspolaze podacima o placi osiguranika kao placa uzima se iznos prosjecne place u Federaciji za te

godine uvećan, odnosno umanjen za onoliko koliko je plata osiguranika bila prosječno veća odnosno manja od prosječne plate u Federaciji u godinama za koje se raspolaze podacima o placi osiguranika.

Smatra se da nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaze podacima o placi u smislu stava 1. ovog člana ako ne raspolaze podacima o placi utvrđenim u članu 32. ovog zakona, osim ako se radi o invalidskoj penziji koja se stiče sa stazom osiguranja manjom od staza osiguranja utvrđenog u članu 32. ovog zakona.

Član 49.

Osigurancima koji su sami obveznici plaćanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za utvrđivanje penzijskog osnova uzimaju se osnovice koje služe za obračunavanje i plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 50.

Starosna penzija se utvrđuje u procentu od penzijskog osnova prema dužini penzijskog staza. Za dvadeset godina penzijskog staza ona iznosi 45% od penzijskog osnova. Za svaku daljnju navršenu godinu povećava se na sljedeći način:

- a) u 2001. godini za 1.90%;
- b) u 2002. godini za 1.80%;
- c) u 2003. godini za 1.70%;
- d) u 2004. godini za 1.60%
- e) u 2005. godini i u sljedećim godinama za 1.50%.

Od 2005. godine starosna penzija ne može iznositi više od 75% od penzijskog osnova.

Starosna penzija u godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na penziju prethodno se uskladjuje od 1. januara, a prema kretanju plate u decembru prethodne godine u odnosu na cijelu prethodnu godinu. U godinama u kojima nije izvršeno uskladjivanje penzije sa punim rastom plata uskladjivanje se vrši procentom koji se dobije kada se prosječna penzija iz decembra prethodne godine stavi u odnos sa prosječnom penzijom iz cijele prethodne godine.

Starosna penzija za mjesec za koji se isplaćuje ne može se isplatiti u iznosu većem od četiri prosječne penzije isplaćene u decembru 2007. godine i usklađene za isplatni koeficijent za taj mjesec, utvrđen u skladu sa članom 51. Zakona.

3. Uskladjivanje penzija

Član 51.

Uskladjivanje penzija utvrđenih u skladu sa odredbama ovog zakona vrši se mjesečno, po potrebi, na osnovu sredstava dodijeljenih za isplatu penzija.

Ukoliko penzijska sredstva koja posjeduje nosilac osiguranja (u daljem tekstu: raspoloživa sredstva) nisu jednaka troškovima, što podrazumijeva, administrativne troškove i penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom za mjesec za koji se vrši isplata penzija (u daljem tekstu: troškovi), vrši se ponovni obračun penzija tako što se iznos penzija za taj mjesec množi dolje utvrđenim koeficijentom.

U slučaju da su raspoloživa sredstva manja od troškova, koeficijenti iz stava 2. ovog člana utvrđuje se tako što se sredstva potrebna za administrativne troškove i sredstva potrebna za isplatu svih penzija do minimalnog iznosa za taj mjesec oduzimaju od raspoloživih sredstava. Iznos potreban za isplatu minimalnog iznosa penzija svim penzionerima utvrđuje se množenjem broja korisnika penzijskog osiguranja sa minimalnom penzijom. Iznos koji se dobije kada se administrativni troškovi i penzije do minimalnog iznosa oduzmu od raspoloživih sredstava za taj mjesec dijeli se iznosom potrebnim da se izvrši isplata svim penzionerima u tom mjesecu, na osnovu penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom, nakon oduzimanja administrativnih troškova i iznosa potrebnog za isplatu minimalnih penzija svim penzionerima.

Kada su raspoloživa sredstva manja od troškova, sve penzije osim minimalne penzije množe se koeficijentom iz stava 3. ovog člana. Koeficijent se primjenjuje na razliku između svake pojedine penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom za mjesec za koji se vrši isplata penzija i minimalnog iznosa penzije.

U slučaju da su raspoloživa sredstva veća od troškova, koeficijent iz stava 2. ovog člana utvrđuje se oduzimanjem sredstava potrebnih za administrativne troškove od raspoloživih sredstava. Iznos koji se dobije oduzimanjem administrativnih troškova od raspoloživih sredstava dijeli se sa iznosom potrebnim da se izvrši isplata svim penzionerima u tom mjesecu, na osnovu penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom, nakon oduzimanja administrativnih troškova.

Kada su raspoloživa sredstva veća od troškova, koeficijent se odnosi na sve penzije. Svaka pojedina penzija utvrđena u skladu sa ovim zakonom množi se sa koeficijentom iz stava 5. ovog člana.

4. Invalidska penzija

Član 52.

Osiguranik, kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti stice pravo na invalidsku penziju:

- ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staza;
- ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen penzijski staz koji mu pokriva najmanje jednu trećinu razdoblja od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.

Član 53.

Osiguranik kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti do navrsene 30. godine života stice pravo na invalidsku penziju ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da prije nastanka invalidnosti ima navršen penzijski staz koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu osiguranja.

Osiguraniku iz stava 1. ovog člana koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao visu ili visoku stručnu spremu, radni vijek se računa od 22 godine života, ako je stekao visu stručnu spremu, odnosno 25 godina ako je stekao visoku stručnu spremu.

Kada se invalidska penzija određuje od plaće ostvarene u godini u kojoj je nastala invalidnost, penzija se prethodno uskladjuje, počev od dana sticanja prava prema kretanju plaća u posljednjem mjesecu iz perioda iz koga su plaće uzete za utvrđivanje penzijskog osnova u odnosu na cijeli period iz koga su plaće uzete za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 54.

Invalidska penzija se utvrđuje od penzijskog osnova koji se utvrđuje na način predviđen u čl. 32. do 49. ovog zakona.

Kada se invalidska penzija stice sa stazom osiguranja kracim od broja godina staza osiguranja u skladu sa članom 32. st. 1. i 2. ovog zakona, penzijski osnov se utvrđuje na osnovu prosječne plaće ostvarene za vrijeme ukupnog trajanja osiguranja.

Kada se invalidska penzija stice sa stazom osiguranja kracim od broja godina staza osiguranja u skladu sa članom 32. st. 1. i 2. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzima se plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na invalidsku penziju.

Izuzetno od stava 3. ovog člana, plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na invalidsku penziju uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova kada se invalidska penzija stice samo na osnovu staza osiguranja ostvarenog u toj godini.

Kada se invalidska penzija ostvaruje sa stazom osiguranja ostvarenim u godini koja prethodi godini ostvarivanja prava i u godini ostvarivanja prava, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se plaća ostvarena u godini koja prethodi godini u kojoj se ostvaruje pravo, bez

obzira na to da li je osiguranik u toj godini ostvario placu, odnosno naknadu place za najmanje sest mjeseci staza osiguranja.

Član 55.

Invalidska penzija u slucaju invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolescu ne moze biti manja od iznosa starosne penzije za 40 godina penzijskog staza.

Invalidska penzija u slucaju invalidnosti prouzrokovane bolescu ili povredom van rada odredjuje se od penzijskog osnova zavisno od duzine penzijskog staza i pokrivenosti radnog vijeka penzijskim stazom.

Visina invalidske penzije ne moze biti manja od visine starosne penzije za jednak penzijski staz.

Član 56.

Invalidska penzija u slucaju invalidnosti prouzrokovane bolescu ili povredom van rada odredjuje se u procentu u zavisnosti od broja godina penzijskog staza i pokrivenosti radnog vijeka penzijskim stazom, i iznosi:

Navršeni penzijski staz (godina)	Pokrivenost radnog vijeka penzijskim stazom 3 i vise %	Pokrivenost radnog vijeka penzijskim stazom manje od 3 %
do 20	50	47
21	51,67	48,87
22	53,34	50,74
23	55,01	52,61
24	56,68	54,48
25	58,35	56,35
26	60,02	58,22
27	61,69	60,09
28	63,36	61,96
29	65,03	63,83
30	66,70	65,70
31	68,37	67,57
32	70,04	69,44
33	71,71	71,31
34	73,38	73,18
35 i vise	75	75

Invalidska penzija ne moze biti veca od 75% od penzijskog osnova

Član 57.

Kod odredjivanja visine invalidske penzije iz clana 56. ovog zakona osiguraniku koji je bio na redovnom skolovanju i takvim skolovanjem stekao visu ili visoku spremu radni vijek racuna se od navrsene 22, (visa sprema), odnosno 25. (visoka sprema) godine zivota, pa do nastanka invalidnosti.

Kod odredjivanja visine invalidske penzije osiguraniku koji je poslije navrsene 20. godine zivota bio na odsluzenju odnosno dosluzenju vojnog roka to vrijeme ne racuna se u radni vijek.

Član 58.

Osiguraniku kod koga je invalidnost prouzrokovana djelomicno povredom na radu ili profesionalnom bolescu, a djelomicno bolescu ili povredom van rada invalidska penzija odredjuje se kao jedna penzija, koja se sastoji od srazmjernog dijela invalidske penzije obracunate za slucaj povrede na radu ili profesionalne bolesti i od srazmjernog dijela invalidske penzije obracunate za slucaj bolesti ili povrede van rada, tako sto se prethodno

odredi iznos invalidske penzije koja bi pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću i iznos invalidske penzije koja bi pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana bolešću ili povredom van rada. Od svakog tako obracunanog iznosa uzima se dio u procentu koji odgovara uticaju pojedinih uzroka invalidnosti na ukupnu invalidnost. Zbir tako dobivenih iznosa čini invalidsku penziju, koja ne može iznositi više od 75 % od penzijskog osnova.

Član 59.

Licima iz čl. 14. i 15. ovog zakona pripada invalidska penzija u visini najniže penzije utvrđene ovim zakonom.

Licima iz stava 1. ovog člana koja su istovremeno osigurana po drugom osnovu kao osnov za određivanje invalidske penzije uzima se plaća, odnosno osnovica za plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje prije dobivanja svojstva osiguranog lica iz čl. 14. i 15. ovog zakona, ako je to za njih povoljnije.

5. Porodичna penzija

Član 60.

Porodіcnu penziju mogu ostvariti članovi porodice:

- braćni drug;
- djeca rođena u braku, van braka, usvojena, pastorađ koju je osiguranik izdržavao, unučađ i druga djeca bez rođitelja koju je osiguranik izdržavao do svoje smrti.

Porodіcnu penziju može ostvariti i braćni drug iz razvedenog braka, ako mu je sudskom odlukom utvrđeno pravo na izdržavanje.

Član 61.

Članovi porodice stіcu pravo na porodіcnu penziju, ako je umrlі osiguranik ispunjavao jedan od uvjeta:

- ispunio uvjete za starosnu penziju;
- po osnovu ostvarenog staza stekao uvjete za invalidsku penziju;
- bio korisnik starosne ili invalidske penzije.

Ako je smrt osiguranika nastala kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti, članovi porodice stіcu pravo na porodіcnu penziju bez obzira na dužinu penzijskog staza osiguranika.

Član 62.

Udovica stіce pravo na porodіcnu penziju, ako ispunjava jedan od uvjeta:

1. ako je do smrti braćnog druga navršila 45 godina života;
2. ako je do smrti braćnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti braćnog druga postala potpuno nesposobna za privredjivanje;
3. ako je poslije smrti braćnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodіcnu penziju po tom braćnom drugu, a udovica vrši rođiteljske dužnosti prema toj djeci. Udovica koja u toku trajanja i korištenja prava po tom osnovu postane potpuno nesposobna za privredjivanje zadržava pravo na porodіcnu penziju, dok postoji takva nesposobnost.

Udovica koja u toku trajanja i korištenja prava na porodіcnu penziju stecenog pod uvjetima iz stava 1. tač. 2. i 3. ovog člana navršila 45 godina života zadržava trajno pravo na porodіcnu penziju.

Član 63.

Pravo na porodіcnu penziju ima udovica i kad je dijete osiguranika rođeno 300 dana poslije njegove smrti, s tim što ovo pravo pripada od dana smrti osiguranika.

Član 64.

Udovac stice pravo na porodicnu penziju, ako ispunjava jedan od uvjeta:

1. ako je do smrti bracnog druga navrsio 60 godina zivota;
2. ako je do smrti bracnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bracnog druga postao potpuno nesposoban za privredjivanje;
3. ako je poslije smrti bracnog druga ostalo jedno ili vise djece koja imaju pravo na porodicnu penziju po tom bracnom drugu, a udovac vrsi roditeljske duznosti prema toj djeci. Udovac koji u toku trajanja i korištenja prava na porodicnu penziju po tom osnovu postane potpuno nesposoban za privredjivanje zadrzava pravo na porodicnu penziju dok postoji takva nesposobnost.

Udovac koji u toku trajanja i korištenja prava na porodicnu penziju stecenog pod uvjetima iz stava 1. tac. 2. i 3. ovog clana navsi 60 godina zivota zadrzava trajno pravo na porodicnu penziju.

Član 65.

Dijete stice pravo na porodicnu penziju i moze to pravo koristiti do navrsenih 15 godina zivota.

Dijete starije od 15 godina zivota zadrzava, odnosno stice pravo na porodicnu penziju ako je na redovnom skolovanju. Pravo na porodicnu penziju pripada za vrijeme trajanja redovnog skolovanja, a najkasnije do navrsenih 25 godina zivota.

Ako je redovno skolovanje prekinuto zbog ucesca u odbrani Bosne i Hercegovine, pravo na porodicnu penziju moze se steci odnosno koristiti i nakon godina iz stava 2. ovog clana onoliko vremena koliko je dijete zbog ucesca u odbrani Bosne i Hercegovine izgubilo na redovnom skolovanju.

Ne smatra se redovnim skolovanjem ako dijete nastavi skolovanje u skoli istog ranga koju je vec zavrсило.

Član 66.

Dijete koje postane potpuno nesposobno za samostalan zivot i rad do navrsenih godina zivota do kojih se djeci osigurava pravo na porodicnu penziju ima pravo na porodicnu penziju za sve vrijeme dok takva nesposobnost traje.

Dijete kod koga nastane potpuna i trajna nesposobnost za samostalan zivot i rad poslije navrsenja godina zivota do kojih se djeci osigurava pravo na porodicnu penziju, a prije smrti osiguranika, stice pravo na porodicnu penziju ako ga je osiguranik izdrzavao do svoje smrti.

~~Dijete koje u toku trajanja i korištenja prava na porodicnu penziju, a prije navrsenih 25 godina zivota, postane trajno i potpuno nesposobno za samostalan zivot i rad zadrzava pravo na porodicnu penziju.~~

Član 67.

Clanovi porodice korisnika starosne ili invalidske penzije sticu pravo na porodicnu penziju pod uvjetima kao i clanovi porodice osiguranika.

Član 68.

Clanovi porodice stranog drzavljanina osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije koji stalno borave u inozemstvu, mogu steci pravo na porodicnu penziju po ovom zakonu, ako drzava u kojoj oni stalno borave priznaje to pravo drzavljanima Federacije, odnosno ako medjunarodnim ugovorom nije drugacije odredjeno.

Član 69.

Porodicna penzija se odredjuje od starosne ili invalidske penzije koja bi osiguraniku pripadala u momentu smrti, odnosno od penzije koja je korisniku penzije pripadala u momentu smrti.

Visina porodične penzije određuje se od iznosa penzije iz stava 1. ovog člana, zavisno od broja članova porodice koji imaju pravo na tu penziju i iznosi:

- za jednog člana 70%,
- za dva člana 80%,
- za tri člana 90%,
- za četiri i više članova porodice 100 % od osnova.

Član 70.

Ako pravo na porodičnu penziju imaju razvedeni bračni drug i bračni drug iz novog braka osiguranika, odnosno korisnika penzije, određuje se jedna porodična penzija u visini koja pripada jednom članu porodice. Ta penzija se dijeli na jednake dijelove.

Ako nekom od korisnika porodične penzije prestane pravo na penziju ili mu bude obustavljena isplata porodične penzije, preostalim korisnicima penzije određuje se novi iznos porodične penzije.

Ako neki od korisnika porodične penzije živi odvojeno, porodična penzija dijeli se na jednake dijelove svim korisnicima porodične penzije.

Član 71.

Određbe ovog zakona o uskladjivanju starosne penzije primjenjuju se i na invalidsku i porodičnu penziju.

6. Zajamčena penzija i najniza penzija

Član 72.

Osigurancima koji su ostvarili penziju u visini od 85% od penzijskog osnova ili osigurancima koji su ostvarili starosnu penziju sa 40 godina penzijskog staza i invalidsku penziju sa 35 godina penzijskog staza i osigurancima koji su ostvarili invalidsku penziju po osnovu invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolešću osigurava se zajamčena penzija koja ne može biti manja od 80% od prosječne penzije isplaćene u decembru 2007. godine, usklađene sa članom 51. Zakona.

Osigurancima koji nisu obuhvaćeni stavom 1. ovog člana i korisnicima porodične penzije ovih osiguranika osigurava se najnizi iznos penzije koji ne može biti manji od 60% od prosječne penzije isplaćene u decembru 2007. godine, usklađene sa članom 51. Zakona.

Određbe st. 1. i 2. ovog člana ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio penzije po međunarodnim ugovorima.

Određbe iz st. 1. i 2. ovog člana ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio penzije prema međunarodnim ugovorima, niti na korisnike iz stava 2. koji nemaju prebivalište na teritoriji Bosne i Hercegovine, ukoliko međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno.

6.a - Novčana naknada za fizičku onesposobljenost

Član 72.a

Fizička onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela što pogorsava prirodnu aktivnost organizma i zahtijeva veći napor za zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.

Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti stiče osiguranik čije je fizička onesposobljenost u iznosu od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.

Vrste fizičke onesposobljenosti na osnovu koje se stiče pravo na novčanu naknadu kao i procenat takve onesposobljenosti utvrđuje se zakonom.

Član 72.b

Osnova za novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost je najnizi iznos penzije utvrđen u skladu sa članom 72, ovog zakona.

Novčana naknada za fizičku onesposobljenost se utvrđuje prema procentu fizičke onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem procentu od osnove, te iznosi:

<u>Za fizičku onesposobljenost od</u>	<u>Stepen</u>	<u>Novčana naknada izražena kao procenat od osnove</u>
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

Član 72.c

Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od momenta nastupanja fizičke onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od šest mjeseci od dana nastupanja fizičke onesposobljenosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog perioda, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu nakon podnošenja zahtjeva kao i retroaktivno za šest mjeseci.

Član 72.d

Ako je osiguranik za isti slučaj fizičke onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu ovog zakona i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po sopstvenom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.

7. Prava invalida II kategorije invalidnosti

Član 73.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u vezi s korištenjem tih prava.

Prava iz stava 1. ovog člana osiguranik ostvaruje u preduzeću i u drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca.

Član 74.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na:

1. raspoređivanje ili zaposlenje na drugom odgovarajućem poslu;
2. prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju do navrsene 55. godine života.

Član 75.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na naknadu:

1. place od dana nastanka invalidnosti do dana raspoređivanja ili zaposljavanja na drugom odgovarajućem poslu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju;
2. place za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije;
3. place od dana završene prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije do dana raspoređivanja, odnosno zaposljavanja na drugom odgovarajućem poslu;
4. zbog manje place na drugom odgovarajućem poslu.

Član 76.

Osnov za određivanje naknade place iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona predstavlja placa odnosno naknada place koju je osiguranik ostvario u posljednjoj godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost.

Naknada place iz stava 1. ovog člana uskladjuje se u toku godine, u skladu sa ovim zakonom.

Član 77.

Naknada place iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona ne može biti niza od 30% od prosječne place svih zaposlenih na teritoriji Federacije u prethodnom tromjesecju na osnovu podataka Zavoda.

Član 78.

Naknada place iz člana 75. tačka 4. ovog zakona određuje se u visini razlike između valorizirane prosječne mjesečne place koju je osiguranik ostvario u godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost i prosječne mjesečne place koju on ostvaruje na drugom poslu na koji je nakon toga raspoređen odnosno zaposlen.

Ako osiguranik u godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost, nije ostvario placu nego naknadu place prema propisima o zdravstvenom osiguranju, naknada se određuje tako da se uzme iznos prosječne mjesečne place koji se utvrđuje na osnovu place ostvarene u kalendarskoj godini koja prethodi godini u kojoj je nastala privremena spriječenost za rad, preračunata koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za tu godinu.

Ako posljednja godina osiguranja iz stava 1. ovog člana nije godina koja neposredno prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost, već neka ranija godina, place iz te godine dovode se valorizacijom na nivo place u godini koja neposredno prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost.

Član 79.

Visinu naknade place iz člana 75. tac. 1. do 3. ovog zakona utvrđuje preduzeće, drugo pravno lice, odnosno poslodavac, u skladu sa ovim zakonom.

Naknada place iz člana 75. tac. 1., do 4. ovog zakona uskladjuje se sa kretanjem prosječne place u preduzeću, odnosno drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca u godini u kojoj se naknada place ostvaruje.

Član 80.

Licima iz čl. 14. i 15. ovog zakona kao osnov za utvrđivanje naknade iz člana 75. ovog zakona uzima se prosječna placa u Federaciji u prethodnoj godini prema podacima Zavoda.

Član 81.

Pravo na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, pravo na raspoređivanje na drugo odgovarajuće radno mjesto i pravo na naknade iz člana 75. tac. 1. do 4. ovog zakona, osiguranik ostvaruje u preduzeću i drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca kod koga je radio u vrijeme nastanka invalidnosti.

IV PENZIJSKI STAZ

Član 82.

Penzijski staz, u smislu ovog zakona, na osnovu koga se sticu i ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, obuhvata:

1. vrijeme provedeno u osiguranju od dana stupanja na snagu ovog zakona koje se racuna u staz osiguranja po odredbama cl. 83. do 93. i poseban staz iz clana 94. ovog zakona;
2. vrijeme navršeno do stupanja na snagu ovog zakona koje se racuna u penzijski staz po propisima koji su vazili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugacije odredjeno.

Penzijski staz ostvaren u bivsim republikama Socijalisticke Federativne Republike Jugoslavije i u Zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika do 6. marta 1992. godine uzet ce se u obzir drzavljanima Bosne i Hercegovine na teritoriji Federacije za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, a penzija ce se odrediti prema stazu ostvarenom u Federaciji, ako medjunarodnim ugovorom nije drugacije uredjeno, odnosno na osnovu reciprociteta.

Osiguranik iz stava 2. ovogclana koji samoprema stazu ostvarenom u Federaciji ne ispunjava uvjete za sticanje prava na penziju prilikom odredjivanja penzije smatrat ce se da ispunjava minimalne uvjete utvrdjene ovim zakonom i prema tim uvjetima utvrdit ce se visina penzije.

Staz osiguranja kod razlicitih nosilaca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji i Republici Srpskoj priznavat ce se u skladu sa ugovorom zaključenim izmedju navedenih subjekata.

Pri ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja pripadaju osiguraniku na osnovu penzijskog staza, u staz osiguranja se uracunava samo vrijeme za koje je uplacen doprinos.

Lica iz cl. 14. i 15. ovog zakona mogu ostvariti prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja pod uvjetom da su uplaceni doprinosi prije nastanka osiguranog slucaja.

1. Staz osiguranja koji se racuna sa efektivnim trajanjem

Član 83.

U staz osiguranja sa efektivnim trajanjem (u daljem tekstu: staz osiguranja) racuna se vrijeme koje je osiguranik iz cl. 8. do 12. ovog zakona proveo poslije navrsene 15te godine zivota u radnom odnosu odnosno na radu po osnovu koga je bio obavezno osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje i osigurano lice iz clana 13. ovog zakona.

Član 84.

U staz osiguranja racuna se vrijeme provedeno u radnom odnosu s punim radnim vremenom.

Pod punim radnim vremenom iz stava 1. ovog clana podrazumijeva se i vrijeme koje zaposlenik provede u radnom odnosu sa skracenim radnim vremenom koje se, u smislu propisa o radu, smatra punim radnim vremenom.

U staz osiguranja racuna se i vrijeme provedeno u radnom odnosu s nepunim radnim vremenom, osim slucajeva iz stava 2. ovog clana, u trajanju koje odgovara ukupnom broju sati takvog rada ostvarenog za pojedine godine, obracunatog na puno radno vrijeme, u skladu sa propisima o radnim odnosima.

Odredbe st. 1. i 2. ovog clana pimjenjuju se i kada je radno vrijeme ostvareno u dva ili vise radnih odnosa.

Član 85.

U staž osiguranja uracunava se i vrijeme koje je osiguranik proveo na profesionalnoj rehabilitaciji, na prekvalifikaciji odnosno dokvalifikaciji, pod uvjetom da su uplaćeni doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 86.

U staz osiguranja, pod uvjetom iz člana 82. stav 5. ovog zakona, racuna se vrijeme koje je u toku trajanja radnog odnosa osiguranik proveo:

1. na odsustvu bez naknade place najviše do 30 dana u jednoj kalendarskoj godini;
2. za vrijeme udaljenja sa rada (suspenzija) najviše do 30 dana, ako je zbog izrecene disciplinske mjere prestao radni odnos;
3. u pritvoru najviše do 30 dana, osim ako je krivični postupak bio pravosnažnom odlukom obustavljen ili ako je osiguranik bio oslobođen optuzbe ili optuzba bila odbijena, ali ne zbog nenadležnosti suda;
4. na izdržavanju kazne zatvora najviše do 30 dana.

Član 87.

Osiguraniku sa promijenjenom radnom sposobnošću u staz osiguranja racuna se vrijeme cekanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, i vrijeme cekanja na odgovarajuće zaposlenje, dok prima odgovarajuću naknadu.

U staz osiguranja racuna se vrijeme osiguranja iz člana 13. ovog zakona.

Član 88.

U staz osiguranja racuna se vrijeme za koje je osiguranik bio prijavljen na dobrovoljno osiguranje za koje je vrijeme uplaćen doprinos.

2. Staz osiguranja sa uvećanim trajanjem

Član 89.

Osiguranicima koji rade na narocito teskim i za zdravlje stetnim radnim mjestima na kojima poslije navrsenja odredjenih godina zivota ne mogu uspjesno da obavljaju svoju profesionalnu djelatnost, staz osiguranja racuna se sa uvećanim trajanjem. Step en uvećanja staza osiguranja zavisi od tezine i stetnosti rada odnosno od prirode posla, a step en uvećanja staza osiguranja moze iznositi najviše 50%.

Član 90.

Kao radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvećanim trajanjem, mogu se utvrditi radna mjesta na kojima se sticu slijedeci uvjeti:

1. da u vezi s obavljanjem poslova na radnom mjestu postoje znatniji stetni uticaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost radnika, i pored toga sto su primijenjene sve opce i posebne mjere zastite na radu, u skladu sa propisima o zastiti na radu, kao i druge mjere koje mogu uticati na otklanjanje i smanjivanje stetnih uticaja;
2. da se poslovi na radnom mjestu pod teskim i za zdravlje stetnim uvjetima obavljaju neposredno pored izvora stetnih uticaja neprekidno u toku procesa rada;
3. da poslove na radnom mjestu pod okolnostima iz tac. 1. i 2. ovog stava obavlja isti radnik u toku punog radnog vremena, uzimajuci kao puno radno vrijeme i radno vrijeme krace od punog radnog vremena poslodavca, odredjeno za pojedine poslove zbog posebnih uvjeta rada, u skladu sa propisima i opcim aktom preduzeca i drugog pravnog lica.

Kao radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvećanim trajanjem, zato sto je vijek vrsenja profesionalne djelatnosti ogranicen navrsenjem odredjenih godina zivota, mogu se utvrditi radna mjesta u onim zanimanjima u kojima zbog prirode i tezine posla, fizioloske funkcije organizma opadaju u toj mjeri da radniku onemogucavaju dalje uspjesno vrsenje iste profesionalne djelatnosti.

Član 91.

Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna u uvećanom trajanju i step en uvećanja staza osiguranja utvrdjuje Vlada Federacije, na prijedlog:

1. Federalnog ministra unutrašnjih poslova za zaposlene u Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova;
2. Federalnog ministra pravde za zaposlene u sudskoj policiji i kaznenopopravnim ustanovama;
3. Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa u uvećanom trajanju i stepen uvećanja staža osiguranja za vojne osiguranike, deminere, zaposlene u sudskoj policiji, kazneno-popravnim ustanovama, zaposlene u zrakoplovstvu i drugim institucijama Bosne i Hercegovine utvrđuju se posebnim propisima.

Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna u uvecanom trajanju i stepen uvecanja staza osiguranja za zaposlene u kantonalnom ministarstvu unutrašnjih poslova, utvrđuje vlada kantona na prijedlog kantonalnog ministra untras njih poslova.

Član 92.

Radna mjesta iz clana 90. ovog zakona na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem, postupak za njihovo utvrđivanje, stepen uvecanja staza osiguranja na tim radnim mjestima, kao i obim odgovarajućeg snizavanja starosne granice utvrđuje nosilac osiguranja.

Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem utvrđuju se po prethodno pribavljenom misljenju odgovarajucih strucnih i naucnih organizacija, i uz saglasnost Ministarstva.

Radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem podlijezu reviziji, na nacin i po postupku po kojima se utvrđuju radna mjesta na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem. Revizija se obavlja najkasnije u roku od pet godina od dana utvrđivanja tih radnih mjesta.

Blizi propis o utvrđivanju radnih mjesta na kojima se staz osiguranja racuna u uvecanom trajanju donijet ce nosioci osiguranja, najkasnije u roku od sest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 93.

Osiguranicima iz clana 84. stav 2. ovog zakona koji rade na radnim mjestima na kojima se staz osiguranja racuna sa uvecanim trajanjem staz osiguranja uvecava se samo za ono vrijeme koje su efektivno proveli na radu.

3. Poseban staz

Član 94.

Licima koja su uzela ucesce u pripremama za odbranu Bosne i Hercegovine, odnosno koja su uzela ucesce u odbrani Bosne i Hercegovine kao pripadnici Armije Republike Bosne i Hercegovine, odnosno Hrvatskog vijeca obrane i organa unutrašnjih poslova, saglasno propisima koji su se na njih odnosili prije stupanja na snagu ovog zakona, u penzijski staz, kao poseban staz u dvostrukom trajanju, racuna se vrijeme koje su proveli u pripremama za odbranu odnosno u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu od 18. septembra 1991. godine do 23. decembra 1995. godine.

Vlada Federacije ce, na prijedlog federalnog ministra odbrane u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti propis o kriterijima, nacinu i postupku priznavanja i izdavanja uvjerenja na osnovu kojih se vrijeme iz stava 1. ovog clana priznaje u penzijski staz kao poseban staz.

U budžetu Federacije Bosne i Hercegovine osiguravaju se sredstva za pokriće dijela visine penzije na osnovu priznatog posebnog staža iz člana 94. Zakona i to za penzije ostvarene prema Zakonu.

Član 95.

Licima iz člana 94. ovog zakona koja su pravosudnom presudom osuđena zbog krivičnog djela ratnog zločina poseban staz iz člana 94. ovog zakona ne računa se u penzijski staz.

V OSTVARIVANJE, KORISTENJE I PRESTANAK PRAVA

Član 96.

Postupak za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja pokreće se na zahtjev osiguranika.

Postupak za ostvarivanje prava na porodičnu penziju pokreće se na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava.

Postupak za ostvarivanje prava iz st. 1. i 2. ovog člana pokreće se na zahtjev lica koje smatra da ispunjava uvjete za ostvarivanje prava.

Postupak za ocjenu radne sposobnosti po osnovu invalidnosti pokreće se na zahtjev osiguranika ili nadležnog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite.

Član 96a.

Osiguranici koji su ostvarili penzijski staž u Bosni i Hercegovini do 30.04.1992. godine prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prema Zakonu i primjenom međunarodnih ugovora, ostvaruju kod nosioca osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine ukoliko je posljednje osiguranje bilo na teritoriji koju sada pokriva Federacija Bosne i Hercegovine.

Nosilac osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine nadležan je i u slučaju ako je staž osiguranja nakon 30.04.1992. godine ostvaren isključivo na teritoriji koju sada pokriva Federacija Bosne i Hercegovine, odnosno poseban staž koji se priznaje prema propisima Federacije Bosne i Hercegovine.

Ukoliko je staž osiguranja ostvaren nakon 30.04.1992. godine u oba entiteta nosilac osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine prvi pristupa vođenju postupka ukoliko je posljednji staž osiguranja ostvaren na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine nakon čega se primjenjuje sporazum, drugi propis između entiteta ili propis države Bosne i Hercegovine. Za odlučivanje o pravu na porodičnu penziju poslije smrti korisnika nadležan je nosilac osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine ukoliko je na dan smrti korisnika vršio isplatu penzije.

Član 97.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja se osiguravaju, odnosno kod poslodavca, ostvaruju se u skladu sa ovim zakonom, drugim propisima i općim aktima poslodavca.

Član 98.

Kada je za rješavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima po osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje (u daljem tekstu: stručni organ).

Kod utvrđivanja radne sposobnosti nosilac osiguranja zadržava pravo da vrši reviziju nalaza, ocjene i mišljenja što će urediti svojim općim aktom na koji saglasnost daje Federalno ministarstvo rada i socijalne politike.

Pravilima i drugim općim aktima stručnog organa u skladu sa Zakonom, zakonom kojim je regulirano osnivanje ustanove za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja i drugim propisima uređuju se osnovna pitanja.

Član 99.

Protiv rjesenja nosioca osiguranja donesenog u prvostepenom postupku osiguranik i korisnik penzije, odnosno član porodice osiguranika, odnosno korisnika penzije, može podnijeti žalbu drugostepenom organu nosioca osiguranja.

Na osnovu konačnog rjesenja nosilac osiguranja preduzeće i drugo pravno lice, poslodavac, odnosno nosioc osiguranja, osiguraniku osigurava ostvarivanje odgovarajućeg prava.

Preduzeće i drugo pravno lice, odnosno poslodavac dužni su, na osnovu konačnog rjesenja nosioca osiguranja o pravu na raspored na drugo odgovarajuće radno mjesto osiguranika rasporediti na radno mjesto, u skladu sa članom 28. stav 2. ovog zakona.

Član 100.

Pravosnažno rjesenje o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja može se izmijeniti novim rjesenjem, ako je pravosnažnim rjesenjem povrijeđen zakon na štetu korisnika prava.

Pravo po novom rjesenju iz stava 1. ovog člana pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za sticanje prava, ali najduže šest mjeseci unazad od dana donosenja tog rjesenja.

Rjesenje kojim je priznato pravo na penziju, odnosno novcanu naknadu, izvršno je danom donosenja.

Član 101.

U postupku za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osigurava se zaštita prava osiguranika i korisnika prava u okviru nosioca osiguranja, u skladu sa ovim zakonom, kao i sudska zaštita.

Osiguranik, odnosno lica iz člana 60. Zakona, imaju pravo tužbom pred nadležnim sudom pokrenuti postupak protiv poslodavca ukoliko poslodavac ne uplati doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje u skladu sa Zakonom.

Lica osigurana u određenim okolnostima iz čl. 14. i 15. Zakona imaju pravo iz stava 2. ovog člana prema obveznicima obračuna i uplate doprinosa.

Član 102.

U postupku za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja osiguranik ostvaruje u preduzeću i u drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca, u smislu člana 81. ovog zakona, osiguranicima se osigurava zaštita prava, pod uvjetima i na način koji su utvrđeni u preduzeću i u drugom pravnom licu odnosno kod poslodavca, u skladu sa ovim zakonom.

Član 103.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja stiču se i dopijevaju danom ispunjenja uvjeta propisanih ovim zakonom, s tim što se pravo na penziju može ostvariti samo poslije prestanka osiguranja.

Član 104.

Penzija se isplaćuje od dana ispunjenja uvjeta propisanih za sticanje penzije, ako je zahtjev podnjet u roku od šest mjeseci od dana ispunjenja uvjeta, a ako je zahtjev podnjet po isteku tog roka, od dana podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unazad.

Dospjela novcana primanja proistekla iz ostvarenog prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zastarijevaju u roku od šest mjeseci, od dana dospelosti.

Član 105.

Pravo na rasporedjivanje na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije, i pravo na

odgovarajuću naknadu plaće u vezi sa korištenjem ovih prava pripada od dana nastanka invalidnosti.

Član 106.

Penzija i naknada plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporedjivanja ili zaposljavanja na drugom odgovarajućem radnom mjestu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju i za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije, određuju se u mjesečnom iznosu i dospijevaju za isplatu unazad posljednjeg dana kalendarskog mjeseca.

Naknada plaće zbog manje plaće na drugom odgovarajućem radnom mjestu određuje se u mjesečnom iznosu i dospijeva za isplatu zajedno sa plaćom, a isplaćuje je preduzeće i drugo pravno lice odnosno poslodavac.

Korisniku prava na naknadu plaće, odnosno novčanu naknadu, koji se bez opravdanog razloga ne odazove pozivu na pregled radi ponovnog utvrđivanja stanja invalidnosti obustavlja se isplata naknade plaće odnosno novčane naknade za vrijeme od dana određenog za pregled do dana odazivanja na poziv za pregled.

Obustavljeni iznos naknade plaće iz stava 1. ovog člana, isplaćuje se naknadno korisniku prava, ako se na ponovnom pregledu utvrdi da nije doslo do promjene utvrđenog stanja. Ako je doslo do promjene utvrđenog stanja, koja povlači gubitak prava u skladu sa ovim zakonom, obustavljeni iznos naknade plaće isplaćuje se samo do dana nastale promjene.

Član 107.

Penzija se isplaćuje stranom državljaninu koji se iseli na stalan boravak u inozemstvo, ako sa odnosnom državom postoji međunarodni ugovor, odnosno sporazum o plaćanju ovih prava u inozemstvu ili ako ta država priznaje takvo pravo državljanima Federacije.

Penzija se isplaćuje državljaninu Federacije u inozemstvo, ako takva obaveza postoji po međunarodnom ugovoru. Ako ova obaveza ne postoji po međunarodnom ugovoru, nosilac osiguranja može odobriti isplatu, ako iz porodičnih i zdravstvenih razloga državljanin Federacije odlazi na stalan boravak u inozemstvo.

Član 108.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika prava, s tim što se penzija isplaćuje za cijeli mjesec u kome je korisnik penzije umro.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju ako se naknadno utvrdi da nisu ispunjeni uvjeti za sticanje tih prava.

Prava iz stava 2. ovog člana prestaju prvog dana narednog mjeseca od dana donosenja rjesenja o prestanku prava iz st. 1. i 2. ovog člana.

Član 109.

Udovica mlađja od 45 godina života, odnosno udovac mlađji od 60 godina života, stupanjem u novi brak gubi pravo na porodičnu penziju, osim ako je to pravo steceno ili je postojalo zbog potpune nesposobnosti za privredjivanje.

Udovici odnosno udovcu koji stupanjem u novi brak izgube pravo na porodičnu penziju, a po bracom drugu iz novog braka ne steknu pravo na porodičnu penziju, uspostavlja se pravo na raniju porodičnu penziju, ako:

1. danom prestanka novog braka ima još djece iz prvog braka koja imaju pravo na porodičnu penziju;
2. su ispunjeni uvjeti pod kojim udovica odnosno udovac, s obzirom na godine života, imaju pravo na porodičnu penziju.

Član 110.

Ako se dijete koje ima pravo na porodicnu penziju za vrijeme redovnog skolovanja nalazi na odsluzenju odnosno dosluzenju vojnog roka, penzija mu se za to vrijeme ne isplacuje. Udovici odnosno udovcu koji su stekli pravo na porodicnu penziju pod uvjetima iz clana 62. stav 1. tacka 3. i clana 64. stav 1. tacka 3. ovog zakona penzija se isplacuje i za vrijeme dok se dijete nalazi na odsluzenju odnosno dosluzenju vojnog roka.

Član 111.

Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnoscu koji je stekao pravo na odgovarajuce zaposlenje sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije gubi pravo na odgovarajucu novcanu naknadu ako bez opravdanog razloga:

1. ne stupi na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju ili prekine zapocetu prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju;
2. odbije da radi na odgovarajucem radnom mjestu koje mu je osigurano.

Član 112.

Prava stecena po osnovu invalidnosti traju dok postoji to stanje. Ako u slucaju iz stava 1. ovog clana nastupe promjene uslijed kojih se utvrdjeno pravo gubi li mijenja, odnosno stice neko drugo pravo, pravo se gubi ili mijenja od dana nastale promjene, koju utvrdjuje strucni organ iz clana 98. ovog zakona. Rjesenje o pravu iz stava 2. ovog člana donosi nosilac osiguranja.

Član 113.

Ako osiguranik, odnosno korisnik penzije ispuni uvjete za sticanje prava na dvije ili vise penzija po ovom zakonu, moze koristiti samo jednu penziju, po vlastitom izboru.

Član 114.

Korisniku penzije koji je penziju ostvario prije navrsenja 40 godina penzijskog staza, odnosno 65 godina zivota i korisniku invalidske penzije koji zasnuje radni odnos ili zapocne da obavlja djelatnost iz clana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona penzija se ne isplacuje za to vrijeme, a najduze do navrsenja 40 godina penzijskog staza, odnosno 65 godina zivota. Korisniku porodicne penzije koji zasnuje radni odnos ili zapocne da obavlja djelatnost iz clana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona penzija se ne isplacuje. Osiguraniku iz stava 1. ovogclana, na njegov zahtjev, penzija ce se ponovo odrediti prema novonavrsenom penzijskom stazu i ponovnim odredjivanjem penzijskog osnova uzimajuci u obzir i nove place, odnosno osnovice osiguranja, a penzija ce se odrediti pod uvjetima utvrdjenim ovim zakonom.

Član 115.

U slucaju izdrzavanja kazne dugotrajnog zatvora zbog krivicnog djela protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, covjecnosti i medjunarodnog prava, clanovima porodice osudjenog lica vrsi se isplata penzije do visine porodicne penzije koja im pripada u skladu sa ovim zakonom.

Član 116.

Prava stecena po ovom zakonu prestaju kada u toku koristenja prava prestanu da postoje uvjeti za sticanje i ostvarivanje prava, u slucajevima i pod uvjetima koji su utvrdjeni ovim zakonom.

VI OSIGURAVANJE SREDSTAVA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE

Član 117.

Sredstva potrebna za ostvarivanje prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja osiguravaju se iz doprinosa, prihoda po osnovu dobrovoljnog osiguranja, prihoda koje svojom djelatnošću ostvari nosilac osiguranja i drugih prihoda.

Najmanji iznos sredstava potrebnih za rad nosioca osiguranja utvrdit će Vlada Federacije.

Član 117a.

Obveznika, osnovicu, stopu doprinosa, način obračunavanja i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje i druga pitanja u vezi sa plaćanjem ovih doprinosa uređuju se propisima o doprinosima.

Član 117b.

Osnovicu za obračun doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje i stopu doprinosa za lica osigurana prema članu 11. tač. 3. i 4., čl. 14., 15. i 17. Zakona utvrđuje nosilac osiguranja, uz prethodnu saglasnost Federalnog ministarstva finansija.

Osnovica za obračun doprinosa iz člana 17. Zakona ne može biti manja od osnovice utvrđene zakonom iz oblasti doprinosa.

- Članovi 118., 119, 120, 121 su brisani -

Član 122

Obveznici obračuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje su:

1. za lica iz člana 11. stav 1. tač. 3. i 4. i lica iz člana 14. stav 1. tač. 1., 4. i 8. ovog Zakona - isplatilac plaće, odnosno novčane naknade;
2. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 2. ovog Zakona - obrazovno-odgojne ustanove;
3. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 3. ovog Zakona - poslodavci kod kojih rade;
4. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 5. ovog Zakona - omladinske zadruge;
5. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 6. ovog Zakona - investitori radova;
6. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 7. ovog Zakona - organizatori sportskih takmičenja;
7. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 9. ovog Zakona - preduzeća i druga pravna lica kod kojih se nalaze na stručnom osposobljavanju;
8. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 10. ovog Zakona - kazneno-popravne ustanove;
9. za lica iz člana 15. ovog Zakona - preduzeća i druga pravna lica koja ih pozivaju;
10. osiguranici iz člana 17. ovog Zakona.

Član 123

- Član brisan -

Član 124.

Ukoliko u trenutku utvrdjenja zaostale obaveze ne postoji pravno lice koje je bilo obveznik obračuna i uplate doprinosa u trenutku nastanka obaveze uplate doprinosa, utvrdjenu zaostalu obavezu izmirit će pravni sljednik ili osnivač obveznika obračuna i uplate doprinosa, odnosno pravnog sljednika, ili vlasnik obveznika, odnosno pravnog sljednika.

Ukoliko ne postoje lica iz stava 1. ovog člana, utvrđene zaostale obaveze može izmiriti i sam osiguranik ili kupac imovine obveznika uplate doprinosa, kao i općinski organ uprave određen odgovarajućim aktom općine, odnosno kantonalni organ uprave određen odgovarajućim aktom kantona.

Član 125.

Nosilac osiguranja izdvaja sredstva u stalnu rezervu dok ne dostigne iznos od 10% planiranih prihoda za tekucu godinu.
Sredstva rezerve iz stava 1. ovog clana koriste se za odrzavanje likvidnosti nosioca osiguranja.

Član 126

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika vode se na podracunu nosioca osiguranja i penzije vojnih osiguranika se isplacuju sa tog racuna.
Maticnu evidenciju vojnih osiguranika nosilac osiguranja vodi odvojeno od ostalih osiguranika.

Član 127

Poslove obracuna i naplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje osiguranika iz clana 11. tac. 1. i 2. ovog zakona, poljoprivrednika i drugih osiguranika koji su sami obveznici uplate doprinosa vrsi nosilac osiguranja.

Član 128

- Član brisan -

Član 129

U cilju pravilnog evidentiranja podataka bitnih za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, nosilac osiguranja vrši kontrolu tačnosti podataka u smislu propisa o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 130

Finansijski plan i godisnji obracun nosioca osiguranja se donose u skladu sa propisima o budzetima Federacije.
Nosilac osiguranja donosi opci akt o postupku i nacinu donosenja finansijskog plana i godisnjeg obracuna iz stava 1. ovog clana.

Član 131

Finansijski plan i godisnji obracun nosioca osiguranja objavljuju se u "Sluzbenim novinama Federacije BiH".

VI a. -NADZOR

Član 131a.

Nadzor nad provođenjem Zakona vrši ministarstvo nadležno za rad i socijalnu politiku, a inspekcijski nadzor vrši federalna inspekcija rada, odnosno upravna inspekcija u okviru svoje nadležnosti u skladu sa propisima koji reguliraju ovu materiju.

VII KAZNENE ODREDBE

Član 132

Novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac, odnosno drugo pravno lice ako:

1. osiguraniku, suprotno odredbama Zakona uskrati ili ograniči prava koja mu pripadaju;

2. omogućiti korištenje prava licu kojem ne pripada pravo prema ovom Zakonu ili drugim propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju ili mu ne pripada u tom obimu. Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice kod poslodavca, odnosno kod drugog pravnog lica novčanom kaznom u iznosu od 50,00 KM do 500,00 KM.

- Članovi 133. i 134 su brisani -

VIII PRIJELAZNE I ZAVRSNE ODREDBE

Član 135

Lica koja nemaju svojstvo osiguranika po ovom zakonu, ali su to svojstvo imala po propisima koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona, kao i članovi njihovih porodica i članovi porodica korisnika prava po ranijim propisima, mogu ostvariti prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima utvrdjenim ovim zakonom.

Član 136

Korisnicima penzija koji su penziju ostvarili pod uvjetima utvrdjenim po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja do dana stupanja na snagu ovog zakona penzija se isplaćuje pod tim uvjetima, izuzev u slučajevima utvrdjenim ovim zakonom.

Član 137

Izuzetno od odredbe člana 30. ovog zakona pravo na starosnu penziju stice osiguranik kada navrši:

1. u 1998. godini 60 godina zivota;
2. u 1999. godini 61 godinu zivota;
3. u 2000. godini 62 godine zivota;
4. u 2001. godini 63 godine zivota;
5. u 2002 . godini 64 godine zivota.

Osiguranik može steci pravo na starosnu penziju i prije navrsenih godina zivota propisanih u stavu 1. ovog člana, odnosno u članu 30. ovog zakona, kad navrši 55 godina zivota i 30 godina penzijskog staza (žena), odnosno 60 godina zivota i 35 godina penzijskog staza (muškarac), ali najduže do 31. decembra 2015. godine.

Osiguraniku iz stava 2. ovog člana iznos penzije određen prema dužini penzijskog staza umanjuje se za 0,5% (žena), odnosno 1% (muškarac) za svaku godinu ranijeg odlaska u penziju prije navrsenih 65 godina zivota.

Osiguraniku iz stava 3. ovog člana, kada navrši godine zivota iz stava 1. ovog člana, odnosno iz člana 30. ovog zakona, ne prestaje umanjeње penzije u skladu sa stavom 3. ovog člana.

Član 138

- Član brisan -

Član 139

Vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: vojni osiguranici bivše JNA) korisnicima penzije koji imaju prebivalište na teritoriji Federacije, penzija se isplaćuje u visini 50% iznosa penzije određene u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona (u daljem tekstu: propisi vojnih osiguranika).

Korisniku penzije iz stava 1. ovog člana penzija se isplaćuje u drugoj državi u skladu sa članom 107. stav 2. Zakona.

Sredstva za isplatu penzija iz stava 1. ovog člana osiguravaju se u budžetu Federacije Bosne i Hercegovine na osnovu podataka koje dostavi nosilac osiguranja.

Član 140

Ako penzija vojnog osiguranika pripadnika bivše JNA određena u skladu sa propisima vojnih osiguranika iznosi manje od zajamcene penzije utvrđene u članu 72. ovog zakona, penzija će se isplatiti u visini određenoj u skladu sa propisima vojnih osiguranika.

Ako penzija određena u skladu sa propisima vojnih osiguranika iznosi više od zajamcene penzije utvrđene ovim zakonom, a primjenom stava 1. člana 139. ovog zakona iznosi manje od zajamcene penzije, penzija se isplacuje u visini zajamcene penzije utvrđene ovim zakonom.

Član 141

Ako nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaze podacima o placi za utvrđivanje penzijskog osnova vojnih osiguranika pripadnika bivše JNA, penzija se određuje na osnovu prosječne penzije korisnika penzije koji imaju isti čin kao osiguranik čija se penzija određuje

Član 142

Kada se ne raspolaze podacima o penzijskom stazu registriranom u matičnoj evidenciji, penzijski staz utvrdit će se na osnovu slijedeće dokumentacije:

- radne knjizice,
- pravosudnog rjesenja o penzijskom stazu,
- rjesenja o prijemu u radni odnos,
- rjesenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog odnosa,
- obavjestenja o placi i stazu osiguranja,
- prijepisa licnog kartona o zdravstvenom osiguranju,
- drugih odgovarajucih dokumenata.

Član 143.

Postupak za ostvarivanje prava pokrenut po zahtjevu prije stupanja na snagu ovog zakona, okoncat će se po odredbama ovog zakona ako je to za osiguranika povoljnije.

Član 144

Za utvrđivanje koeficijenta za valorizaciju placa iz člana 45. stav 2. ovog zakona do 31. decembra 1991. godine uzima se prosječna plata u Republici Bosni i Hercegovini, na osnovu podataka Zavoda.

Član 145

Nosilac osiguranja je duzan, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, privremena rjesenja o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zamijeniti trajnim rjesenjima.

Rjesenja iz stava 1. ovog člana donose se po službenoj duznosti ili na zahtjev korisnika prava.

Ukoliko se ne raspolaze podacima potrebnim za donosenje trajnih rjesenja, rok iz stava 1. ovog člana pocinje teci od dana pribavljanja potrebnih podataka.

Prava iz stava 1. ovog člana pripadaju od dana stupanja na snagu ovog zakona.

- Članovi 146., 147., 148. i 149. su brisani -

Član 150

Plaće ostvarene u periodu od 1. januara 1992. godine do 31. decembra 1995. godine ne uzimaju se prilikom utvrđivanja penzijskog osnova.

Ako osiguranik ima samo plaće ostvarene u periodu iz stava 1. ovog člana, penzijski osnov se utvrđuje u skladu sa članom 42. ovog zakona.

Član 151

~~Podaci o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja uređuju se propisom iz oblasti evidencije o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.~~

Član 152

Obrasce propisane propisima o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uzivaocima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja štampa i distribuira nosilac osiguranja.

~~- Članovi 153., 154. i 155. su brisani -~~

Član 156

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju se primjenjivati na teritoriji Federacije propisi o penzijskom i invalidskom osiguranju koji su se primjenjivali na teritoriji Federacije do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Do donosenja propisa iz člana 25. stav 3., člana 92. stav 3. i člana 98. stav 3. primjenjuju se propisi koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaju se primjenjivati:

1. ~~Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika ("Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/94),~~
2. ~~Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika HR-HB ("Narodni list HR-HB", br. 46/95)~~

Član 156a.

~~Termin "netoplaća" u Zakonu od 01.01.2009. godine mijenja se terminom: "plaća iz radnog odnosa umanjena za doprinose iz plaće", a termin: "netoosnovica osiguranja" mijenja se riječju "osnovica".~~

~~Pojmovi iz stava 1. ovog člana određeni su posebnim propisima koji reguliraju oblast doprinosa.~~

Član 157

~~Ovaj Zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH", a primjenjivat će se od 01. 01. 2009. godine.~~